

Andra roten, tomt 22

Kvarteret Varuhuset

Elfte roten 1637–57v

Kungsgatan 41 (mellan Västra Hamnen
och Korsgatan (liksom 2.23))

Femte roten 1657h–70

Krögaren Anders Witzert

(Witzer, Wuschert, Hwissert), omtalas i elfte roten 1637–52 och hans änka *Kerstin Olofsdotter* nämnes där 1653–55. Den 23.9.1655 gifte sig ”Christina Wüttschers” om sig med

Johan Wedinghusen d.y.

1656: 2.4, 1657v: 1.2 ****V***1657h: 1.2, 1658: 3, 1659–61: ½, 1662–63: ½, 1665 1667–70

Johan Wedinghusen d.y, som nu övertog gården, var son till *guldarbetaren Johan Wedinghusen d.ä.* (begr. 26.11.1658). Han arbetade först åren 1651–53 som medhjälpare till vågmästaren Henrik de Wendt och uppehöll efter dennes död och under 1654 tjänsten som *vågmästare*. Han höll sedan *privat skola* till dess han 1661 antogs som *kollega vid tyska församlingens skola*. Från 1672 var han försångare i kyrkan. 1680 antogs han som räknemästare i Göteborgs trivialskola.

19.7. och 7.8.1667 mötte han *Elseby Westerman* genom hennes utskickade tjänare Daniel Andersson vid kämnärsrätten rörande krav och motkrav. Wedinghusen påstod att den skuld Elseby W. krävde honom på hade efterskänkts honom för att han hade informerat hennes döttrar. Daniel Andersson påstod, att vad barnen anbelangade, så var Wedinghusens mor till överflöd betald för den informationen. Hustru Elseby hade sänt Hans Bräckman och Börge skraddare till Wedinghusens mor rörande deras ekonomiska förhållanden. Modern hade då förklarat att Wedinghusen hade inget att fordra av Elseby eftersom Elseby betalt dubbelt för informationen. Denne ansåg, att hans mor inte hade makt, att ”avskära honom hans förtjänte lön”.

År 1666 var Johan Wedinghusens hustru *Kerstin Olofsdotter* död. Då krävdes Johan Wedinghusen bl.a. av *Nils Nilsson i Högen*, vars syster *Gunilla Nilsson* hade tjänat familjen. Johan ansåg att Gunilla var tillräckligt betald med ett sparlakan men detta hade Kerstin avlägsnat ur Gunillas kista. Vidare begärde *kaptan Johan Carl Kirschenstein*, att Johan skulle åläggas att lämna ett rikttigt inventarium såväl över det, som fanns i huset, när han gifte sig med Kirschensteins avlidna svärmor som över det, som var kvar efter Kerstins död. vilket Johan ansåg att han gjort såväl över löst som över fast. Några veckor därefter hade Johan Wedinghusen anledning att söka rättslig hjälp mot kaptanen, som pingstdagen under hans frånvaro förseglade en del av huset och uppbröt dörren till nattstugan, där han den 22 juni ännu logerade. Detta hade enligt Kirschenstein skett emedan Johan Wedinghusen hanterade sin styvdotter Kerstin – syster till kaptanens hustru – ”så plötsligen och icke som en fader”. Rätten svarade, att eftersom Johan Wedinghusen hade kommit till gården genom lagligt gifte och svarade för gäld och skuld, så hade han makt att återfå gården, när han ville. Johan Carl Kirschenstein fick dock tillåtelse att bo kvar i en kammare till dess han hade genomsett inventarium. Han fick böta 80 mark smt för att han på en ”helig och högtidlig pingstdag” hade begått excess i Johan Wedinghusens hem och inkräktat sig till ett logemente. så att denne inte fått ”den frid han i sitt hus borde åtniuta”.

Johan Wedinghusen ansåg, att kaptenen begärde arv trots att svärmodern hade lämnat efter sig mer skulder än sterbhuset mäktade betala. Kirschenstein ansåg, att Johan Wedinghusen ensam stod för ”mångfaldiga skulder” Johan W. begärde att få lösa gården, som stod i pant för den omyndiga styvdotterns Kerstin Wisserts arv, 180 rdr. och presenterade caution för dessa pengar och för räntan därpå.

Den 21.7.1667 var denna den yngre av Johan Wedinghusens styvdöttrar död. Förmyndare för henne hade sedan den 18.5.1663 varit *Hans Bengtsson Måsöen* med medförmyndaren *Sven Ingevaldsson*, då avliden.

(EIIa:3, 5.9.1667): Ställd inför rätta av kapt. Johan Carl Kirschenstein, som begärde redovisning för arvet av Hans Bengtsson, sade denne att det var oskäligt av kaptenen att av honom förmyndaren begära ränta av det arv han aldrig hade omhändertagit utan som varit bundet i gården och som kaptenen och hans hustru (den äldre systemn Mästri) redan fått ersättning för. Justitiekollegiets protokoll den 2.11.1667 omtalar att enligt kyrkvärden Jacob Herweghs räkning uppgick kostnaderna för Kerstin Wisserts begravning till 81 d kmt. Hennes efterlämnade saker förvarades i ett skrin och inget, varken linkläder eller annat, fanns efter henne än som kunde skattas till 4 rdr.

Söfving Contefejer 1656: 3.4, 1657: 2, 1658: 6, 1659–61: 2½.

Anders Hemmingsson 1667

Anders Hindriksson 1670

Hyresman i gården var 1673–77:

Herr Mårten Gothenius.

Han var fadder hos Albrecht Wedinghusen, när denne döpte sin dotter Elisabeth den 1.5.1674: RR 27.6.1682: ”Uppå sal Herr Mårtens efterleverska hustru Anna Feuerborns ödmjuka anhållande föruntas henne att sökia hielp här i församlingen.”

Ibm 1681 *Mässingsslagare Gert Brandt*. Ägde senare gård på Spannmålgatan.

Hattmakare Erik Persson Jung

lät den 19.9.1678 lagbjuda Johan Wedinghusens hus och gård ”mellan Johan Schenks änkas gård på västra och stadsmusikanten mäster Mikaels gård på östra sidan”. Han hade köpt den av Johan Wedinghusen för 230 rdr i gångbart mynt. *Jacob von Akern* klandrade köpet, då gården var hans hypotek. Med hänvisning till sin naborätt överklagade *Johan Schenks änka Susanna Kühn* lagbjudningen och tilldömdes gården sedan hon hade lovat betala Jacob von Akern det Johan von Wedinghusen var skyldig denne. Även grannen i öster *Mikael Schultz* hade tänkt överklaga men han kom för sent. På Susannas vägnar uppträdde hennes svåger Joakim Marcus. Saken komplicerades av att Susannas nye man *bokbindaren Gottfried Meissner* sålde denna gård 2.22 till *skomakaren Hindrik Jacobsson Grip*, som skrev ett kontrakt om att till rådmannsal Jacob von Akerns sterbhus betala 300 d smt och en föräring till Meissner på 45 d smt i gott arbete och reda penningar. Den 3.10.1694 protesterade skomakaren mot att han skulle vara tvungen att betala dessa 45 d smt Gården hade återtagits av Meissner eftersom skomakaren inte kunnat betala tillräckligt hastigt: dessutom hade skomakarens hustru uppsagt gårdeköpet. Men enligt rätten hade skomakaren inte endast tillhandlat sig gården utan efter upprättat och egenhändigt underskrivet köpekontrakt av den 26.9.1693 sålt gården till

smeden Christopher Heinrich

och således inte återlämnat gården till dess förre ägare utan behandlat den som sin egendom. Han dömdes alltså att betala de 45 d smt. Skomakaren appellerade till överrätten.

Det är svårt att förstå hur det kommer sig, att klensmedsmästare Christoffer Heinrich före den 5.2.1694 för 336 d smt av stadsbokhållaren Albrecht von Akern kunde köpa ”hus mellan mäster Gottfried Meissner i väster och musikanten Johan Kistmacher i öster” om icke man tänker sig att exempelvis Susanna Kühn betalt Jacob von Akern med en obligation, som hon ej mäktat lösa och därför trots allt överlätit gården till honom, varefter Albrecht von Akern ärvde gården.

Christoffer Heinrich lät uppbjuda båda köpen den 5.2.1694. Kan det vara en del av granntomten i väster, som Gottfried Meissner sålde till klensmedsmästaren?

Ett stort antal grannar – *Ingeborg Sahlfelt, Christian Grefve, Gunnur Olofsdotter, Lorens Ekelund, Elias Bask, Hans Staaf, Matthias Assmundsson, Bengt Arfwidsson, Henrik Simonsson Schultz, Johan Eilking och Jonas Olofsson* – klagade över att Christoffer Heinrich upprättade smedja i gården. De hänvisade till de kungliga privilegier, som förbjöd hammarbuller nära studerkammare och studerkammare och syftade då på trivialskolan och gymnasiet.

Christoffer Heinrich, som blev borgare 13.2.1694, blev genom sitt gifte 27.11.1694 med *Catharina Elisabeth Wallman* måg till guldsmeden Sven Wallman. Christoffer Heinrich avled 1716 (begr. Chr 8.1. s.å., 60 år gammal). Hans son *Johan Georg*, född 1705, dog redan 1707 och vid sin död efterlämnade Christopher Heinrich bara tre döttrar: *Magdalena*, född 1695, död 1720; *Margareta*, född 1698, gift 15.1.1723 med *Gottfried Hauptman*; *Maria Elisabeth*, född 1703. Christoffer Heinrich pantsatte gården den 20.3.1694 till stadens hospital för lån av 150 d smt.

Gården ”mellan salig Jöns bagares änka i väster och tenngjutare Anders Strandberg i öster” såldes den 20.2.1716 (uppbud 1.4.1717) av döttrarnas förmyndare *guldarbetarna Johan Hindrik Halck* och *Herman Hermansson* för 1 380 daler till *sadelmakare Benedicht Halbmeijer* (, född 1687, begr. 12.2.1719, upprättade testamente samma år) och hans hustru *Margareta Schmidt* (död våren 1719). Gården ärvdes av två döttrar: Som ensam ägare till ödetomten (2.22) står 1745 äldsta av döttrarna *Sofia Halbmeijers man trähandlare Anders Börgesson Enander* (död 25.12.1783) Anders Enander fick burskap som trähandlare den 8.12.1731. Ett sådant burskap placerade sina innehavare i en lägre klass bland affärdikarna, varför Anders Enanders den 18.3.1756 sökte anslutning till handels societeten för att på det sättet vinna möjlighet att bedriva en vidsträcktare handel med bl.a. järn och spannmål. Han fick i HS följande omdöme: ”Sökanden hade ej allenast i 25 års tid och således långt förr än Kungl. Maj:ts år 1734 för Handelssoceiteten här utfärdade reglemente blev utgivit varit en skattedragande borgare här i staden samt så ansenliga skatter och utskylder till Kronans och stadens understöd årligen utgjort, att han i borgerliga Tyngor och besvär dem han år efter annat undergått, mera till det almänna bidragit än många handlande ledamöter. utan ock under den tiden sig så förkofrat, at han redan af kundbar förmögenhet är.”

1775 talar tomtöreslängden om handelsman Anders Enanders bodar och 1785 om handelsman Anders Enanders änkas gård. Enander hade enligt bouppteckningen 16.1.1787 efterlämnat en förmögenhet av 4 400 rdr specie, därav hus vid Västra Hamnen, hus på Kungsgatan och en bod på Heden åt Haga utom Kungsporten.

Denna gård här vid Kungsgatan hyrdes för 200 rdr om året av mågen *handlaren Johan Henrik Åberg*, som var död 1816 och gift med dottern *Christina*. Anders Enander är också omnämnd 9.25 och norra delen av 9.21.

Nästa ägare var *engelske sjökaptenen Johan Lyon* ”som flyttat hit i riket och bofäst sig i staden”. Han fick burskap 4.1.1799 och avled 28.6.1813. På denna tomt 2.22–23 (uppbud 13.6.1803) ägde han stenhus, som såldes till *Bachelors Club* för 30 000 rdr bco (uppbud 28.3.1814).

Han var gift 1/ med *Magdalena Alyn*, född i Bernwick 27.8.1791 (bou 12.5.1794) 2/ med *Mary Schmidt*, som efterlevde (Berg II:7–8, 210).

Angående senare uppbud: se granntomten 2.23.